

Ἰππεύς ἄνιππος, sive eminentia nobilitas / De paardlooze ridder of de verdichte adel

Erasmus zegt in zijn "Nut der Samenspraken" over den onderstaanden dialoog het volgende: "In den verdichten adel schilder ik dat slag van menschen, die, onder het bedriegelijk voorwendsel van edellieden te zijn, alles meenen te mogen doen en die één der voornaamste rampen zijn waaronder Duitschland lijdt."

Personae: Harpalus & Nestorius.

Ha.

Potes me tuo levare consilio? Senties me hominem non immemorem nec ingratum.

Ne.

Dabo expeditum, ut sis, quod esse velis.

Ha.

At nobis in manu non est, ut nascamur nobiles.

Ha.

Zou je mij eens kunnen raden? Je zult merken dat ik niet vergeetachtig en niet ondankbaar ben.

Ne.

Nu, ik wil je wel 't middel aan de hand doen om te komen waar je wezen wilt.

Ha.

Maar wij hebben 't niet in onze hand om van adel geboren te zijn.

Ne.

Si non es, enitere benefactis, ut a te initium capiat nobilitas.

Ha.

Perlongum est.

Ne.

Exigua summa tibi vendet Caesar.

Ha.

Vulgo ridetur empticia nobilitas.

Ne.

Quum nihil sit magis ridiculum quam ementita nobilitas, quid est ut tantopere affectes nomen equitis?

Ha.

Sunt caussae, nec leves; quas tibi non gravabor indicare, si mihi commonstraris rationes, quibus nobilitatis opinionem mihi parem apud vulgus.

Ne.

Als je 't niet bent, moet ge door uw voortreffelijke daden maken dat uw adeldom bij u een aanvang neemt.

Ha.

Dat duurt zoo lang.

Ne.

Tegen een flinke som verkoopt de keizer ook wel een adelbrief.

Ha.

Om dien gekochten adel wordt over het algemeen gelachen.

Ne.

Als ge dan niets belachelijkers kent dan gelogen adel, waarom streeft ge dan naar den adellijken titel?

Ha.

Om verschillende redenen, en gewichtige ook. Ik heb geen bezwaar je die te vertellen, als gij mij de manieren wilt meedeelen waarop ik den menschen het idee kan geven dat ik een edelman ben.

Ne.

Nomen absque re?

Ha.

Atqui quum res abest, proximum est opinio. Sed age, consule, Nestori; ubi causas audieris, fateberis operae praetium.

Ne.

Quando ita vis, dicam. Primum fac procul te abducas a patria.

Ha.

Memini.

Ne.

Ingere te in convictum iuvenum vere nobilium.

Ha.

Intelligo.

Ne.

Dus alleen maar den naam wil je bezitten, zonder de werkelijkheid?

Ha.

Ja, waar de werkelijkheid niet aanwezig is, daar nadert de schijn er toch 't dichtst bij. Maar kom, geef nu eens raad, Nestorius. Wanneer gij mijn beweegredenen hoort, dan zult ge moeten zeggen dat het de moeite waard is.

Ne.

Nu, als je 't dan wilt, dan zal ik 't je zeggen. In de allereerste plaats moet je uit je vaderland weggaan.

Ha.

Dat weet ik.

Ne.

Je moet je begeven in gezelschap van jongelieden van werkelijk adellijken bloede.

Ha.

Dat begrijp ik.

Ne.

Hinc primum orietur suspicio, te talem esse cum qualibus victitas.

Ha.

Sic est.

Ne.

Vide ne quid habeas plebeium.

Ha.

Quidnam?

Ne.

De cultu loquor, ne vestis sit lanea, sed aut serica, aut, si deest qui emas, fustania, denique vel canabea potius, quam panneae.

Ha.

Recte.

Ne.

Tengevolge daarvan zal men gaan denken, dat gij ook tot die menschen behoort met wie gij omgaat.

Ha.

Zoo is het.

Ne.

Zorg dat ge niets aan u hebt of niets doet wat burgerlijk is.

Ha.

Wat bijvoorbeeld?

Ne.

Ik bedoel uw kleeding; uw kostuum mag niet van wol zijn, maar wèl van zijde of, als je het geld ontbreekt om die te koopen, dan een kamelotten buis, ten slotte nog liever een van linnen dan van laken.

Ha.

Goed zoo.

Ne.

Vide ne quid sit integrum, sed disseca pileum, thoracem, caligas, calceos, ungues, si potes; neve quidquam humile loquaris. Si quis ex Hispania veniat hospes, roga quomodo conveniat Caesari cum Pontifice, quid agat affinis tuus comes a Nassauen, quid ceteri congerrones tui.

Ha.

Fiet.

Ne.

Sit annulus in digito cum gemma signatoria.

Ha.

Si quidem loculi ferant.

Ne.

At parvo constat anulus aereus inauratus cum gemma factitia. Sed adde clypeum cum insignibus.

Ne.

Pas ook op, dat ge niets gaafs aan uw lijf hebt: heb kerven en scheuren in je hoed, je wambuis, je laarzen, je schoenen, in je nagels als je kunt. Zorg er ook voor dat je nooit over iets wat laag bij den grond is, spreekt. Als er een vreemdeling uit Spanje komt, vraag dan hoe 't tegenwoordig tusschen den Keizer en den Paus staat: hoe uw bloedverwant, de Graaf van Nassau het maakt: hoe 't met uw andere kameraden gaat.

Ha.

Dat zal ik doen.

Ne.

Aan uw ringvinger moet ge een ring dragen met een gesneden steen er in.

Ha.

Als ten minste mijn beurs het toelaat.

Ne.

Een vergulde ring met een nagemachten steen kost niet zooveel. Maar er moet een wapenschild bij.

Ha.

Quaenam mihi suades deligam?

Ne.

Duo mulctra, si velis, et cantharum cervisiarium.

Ha.

Ludis: age dic serio.

Ne.

Nunquam fuisti in bello?

Ha.

Ne vidi quidem.

Ne.

At interim, opinor, decollasti anseres et capos rusticorum.

Ha.

Persaepe, et quidem fortiter.

Ha.

Wat raad je me aan te kiezen?

Ne.

Twee melkemma's zoo je wilt, en een bierpul.

Ha.

Kom, je houdt me voor 't lapje: spreek liever in ernst.

Ne.

Ben-je nooit in den krijg geweest?

Ha.

'k Heb er nooit een gezien.

Ne.

Maar, tusschen twee haakjes, je hebt denk ik, wel eens aan ganzen en kapoenen bij de boeren den kop afgeslagen?

Ha.

Heel dikwijls, en wàt dapper ook.

Ne.

Pone machaeram argenteam, tria anserum capita aurea.

Ha.

In quo solo?

Ne.

Quo, nisi sanguinolento? monumentum fortiter effusi cruoris.

Ha.

Quidni? rubet sanguis anserinus aequae atque humanus. Sed perge, obsecro.

Ne.

Hunc igitur clypeum pro foribus omnium diversoriorum, in quibus forte versatus es, affigendum curato.

Ne.

Nu, neem dan een zilveren mes op je wapenschild en drie gouden ganzenkoppen.

Ha.

Op wat voor een veld?

Ne.

Op welk veld? Natuurlijk op een bloedrood! Een herinnering aan 't zoo dapper vergoten bloed.¹

Ha.

Wel ja, waarom niet? Ganzenbloed is net zoo rood als menschenbloed. Maar ga dóór als 't je belieft.

Ne.

Dat schild nu, moet je aan de deuren van alle herbergen waar je je intrek neemt, laten vastspijkeren.

¹ Dwaze raad, van onkunde getuigend in de heraldiek, die metaal op metaal verbiedt.

Ha.

Quid addetur galeae?

Ne.

Recte submones. Eam facies ore dissecto.

Ha.

Quam ob rem?

Ne.

Ut spires, deinde ut congruat vestitui. In vertice quid eminebit?

Ha.

Exspecto.

Ne.

Caput canis demissis auribus.

Ha.

Wat moet er voor een helm op geplaatst worden?

Ne.

't Is goed dat je daaraan denkt. Dien moet je met opgeslagen vizier nemen.

Ha.

Waarom dat?

Ne.

Ten eerste om goed te kunnen ademen en verder om hem met je kleedij in overeenstemming te brengen. Wat moet er boven den helm uitsteken?

Ha.

Daarnaar ben ik erg verlangend.

Ne.

Een hondenkop met hangooren.

Ha.

Vulgatum est.

Ne.

Adde duo cornua: rarum hoc est.

Ha.

Placet. Sed quae bestiae sustinebunt clypeum?

Ne.

Cervos, canes, dracones, gryphes occuparunt principes; tu ponito duas harpyas.

Ha.

Optime consulis.

Ne.

Restat cognomen. Heic illud in primis cavendum, ne plebeio more te patiaris vocari Harpalum Comensem, sed Harpalum a Como: hoc enim nobilium est, illud sordidorum theologorum.

Ha.

Dat is zoo algemeen.

Ne.

Voeg er dan een paar horens bij. Dat is zeldzaam en vreemd.

Ha.

Dat bevalt me. Maar nu de schilddraggers?

Ne.

Herten, honden, draken, grijpen hebben de vorsten en prinsen al ingepalmd: zet jij er nu twee harpijen naast.

Ha.

Dat is een uitstekende raad.

Ne.

Nu schiet nog alleen maar over een bijnaam te verzinnen. Hierbij moet je in de allereerste plaats oppassen dat je je niet op heel platte manier "Harpalus den Comenser" laat noemen, maar "Harpalus van Como": dit laatste doen de adellijke heeren, 't eerste doen arme theologen.

Ha.

Sic memini.

Ne.

Habesne quidquam cuius te posses appellate
dominum?

Ha.

Ne haram quidem.

Ne.

In urbe celebri natus es?

Ha.

In obscuro pago; non enim fas est ei mentiri, unde
petas medicinam.

Ne.

Recte est. Sed ei pago nullus est vicinus mons?

Ha.

Est.

Ha.

Dat weet ik.

Ne.

Hebt ge ergens een plekje waarvan ge u heer en meester kunt noemen?

Ha.

Geen varkenshok zelfs.

Ne.

Ben-je in een bekende stad geboren?

Ha.

In een onbekend dorp. Ik moet 't u wel zeggen. Want liegen mogen we
niet tegenover een dokter die ons moet genezen.

Ne.

Is er niet de een of andere berg in de buurt van dat dorp?

Ha.

Jawel.

Ne.

Et habet alicunde rupem?

Ha.

Habet praeruptam.

Ne.

Ergo sis Harpalus eques ab aurea rupe.

Ha.

Atqui mos est magnatum, ut suum quisque symbolum
habeat vocale: quemadmodum Maximilianus
habebat, Tene mensuram: Philippus, Qui volet:
Carolus, Ulterius: item alius aliud.

Ne.

Tu adscribito, Omnis iacta sit alea.

Ha.

Nae tu percommode dicis.

Ne.

En heeft die berg ook ergens een in 't oog vallende of bekende
rotspunt?

Ha.

En een wàt steile ook.

Ne.

Welnu, dan heet je "Harpalus, ridder van de Gulden Rots."

Ha.

Ja maar, 't is de gewoonte van groote heeren, dat ieder een mooi
klinkende spreuk voegt bij zijn wapen: zooals bijv. Maximiliaan had:
"Houd maat"; Philips: "Wie maar wil"; Keizer Karel: "Verder"; en zoo
de één dit, de ander dat.

Ne.

Neem jij dan: "Er op of er onder."

Ha.

Je raad is probaat en past uitstekend bij mijn toestand.

Ne.

Iam quo firmior sit hominum opinio, fingito literas a magnatibus ad te missas, in quibus identidem appelleris Eques clarissimus: magnarumque rerum fiat mentio, de feudis, de arcibus, de multis florenorum milibus, de praefecturis, de matrimonio opulento. Curabis, ut huiusmodi literae tibi velut elapsae aut per oblivionem relictæ veniant ad aliorum manus.

Ha.

Istud quidem erit mihi commodum: nam et literas novi, et hanc facultatem multo usu paravi, ut cuiusvis manum facile effingam.

Ne.

Interdum insue vesti, aut relinque in crumena, ut quibus sarcindi negotium dederis, illic reperiant. Illi non silebunt; et tu, simul ac resciveris, compones vultum ad iracundiam ac moestitiam, quasi doleat casus.

Ne.

En om de menschen nog meer vertrouwen in uw persoon in te boezemen, moet ge voorgeven dat allerlei groote heeren u brieven geschreven hebben, waarin ge ook als Hoog-Edelgeboren Ridder wordt betiteld: daarin moet gesproken worden van groote bedrijven, van leengoederen, van burchten, van veel duizenden guldens, van gouverneurschappen, van een rijk huwelijk. Dan moet ge zorgen, dat dergelijke brieven u als 't ware bij ongeluk uit den zak vallen of dat ge ze bij toeval vergeet en dat ze zoo in handen van anderen komen.

Ha.

O, dat zal me niet veel moeite kosten. Want ik kan niet alleen goed schrijven, maar ook heb ik 't door gestadige oefening zóóver gebracht dat ik ieders hand gemakkelijk kan namaken.

Ne.

Naai de brieven in je wambuis of laat ze in je zak zitten, zoodat de kleermakers aan wie je je kleeren geeft om ze te lappen, ze vinden. Die zullen hun mond niet houden, en als je 't te weten komt, zet dan je gezicht in een plooi van boosheid of ontstemdheid, alsof je over het geval erg het land hadt.

Ha.

Et istuc iam pridem meditatus sum, ut faciem tam facile mutem, quam personam.

Ne.

Ita fiet, ut nec fucus suboleat, et res cum fide spargatur.

Ha.

Curabitur sedulo.

Ne.

Deinde sodales aliquot asciscendi sunt, aut etiam famuli, qui tibi cedant loco, et apud omnes te loncherum appellent. Nec est, quod heic sumptum metuas; sunt plurimi iuvenes, qui vel gratis cupiant hanc agere fabulam. Adde huc, quod haec regio scatet iuvenibus eruditulis, qui mira tenentur scribendi libidine, ne dicam scabie. Nec desunt famelici quidam typographi, nihil non audentes, si spes quaestus affulserit. Ex his aliquot suborna, qui in libellis suis te praedicent patriae procerem, idque

Ha.

Ook daarop heb ik reeds lang gestudeerd, om mijn gezicht te kunnen veranderen als een masker.

Ne.

Dan zal 't gevolg zijn dat men geen lucht krijgt van het bedrog en dat men je zaak met goed vertrouwen aanziet.

Ha.

Ik zal er goed mijn best toe doen.

Ne.

Verder moet ge eenige makkers kiezen of je ook eenige bedienden aanschaffen, die voor u buigen en uitwijken en u in tegenwoordigheid van anderen "Jonker" noemen. Je behoeft niet bang te zijn dat je dit iets zal kosten. Er zijn heel veel jongelieden die graag zelfs voor niets die rol willen spelen. Hierbij komt nog dat dit land vol is van half geleerde jonge mensen, beziel met een bijzonderen schrijflust, om niet te zeggen schrijfwoede. Ook ontbreekt 't niet aan hongerige boekdrukkers, die alles aandurven wanneer de hoop op een zoet winstje hun toelacht. Eenigen van dezen moet gij omkopen, dat ze u in hunne geschriften prijzen als een der Grooten van hun vaderland, en dit zoo nu en dan

subinde repetatur literis maiusculis. Hac via vel in Bohemia celebrabunt procerem patriae. Et citius enim et latius discurrunt libelli, quam voces aut quamlibet loquaces famuli.

Ha.

Nec ista displicet ratio. At famuli sunt alendi.

Ne.

Sunt: at non ales famulos ἀχρείους et ob id ἀχρείους. Mittantur huc et illuc, invenient aliquid. Scis varias esse talium rerum occasiones.

Ha.

Desine; teneo rem.

Ne.

Supersunt artes.

Ha.

Aveo scire.

eens met vette letters te herhalen. Op die manier zullen ze u, tot zelfs in Bohemen toe, als een groot man in uw vaderland ophemelen. Want sneller en over een grooter uitgestrektheid doen die geschriften de rondte, dan praatjes van bedienden, al zijn ze ook nòg zulke babbelaars.

Ha.

Die manier bevalt mij wel. Maar, bedienden moet men den kost geven.

Ne.

Dat is waar, maar ge moet er geen bedienden op na houden die geen handen aan hun lijf hebben en daarom onhandig zijn. Ze moeten hier- en daarheen worden uitgestuurd, en dan vinden ze wel wat. Je weet wel dat er allerlei gelegenheden voor zoo iets zijn.

Ha.

Houd maar op: ik begrijp het al.

Ne.

Nu moet ik nog spreken van uw bekwaamheden.

Ha.

Daar ben ik nieuwsgierig naar.

Ne.

Ni sis bonus aleator, probus chartarius, scortator
improbus, potator strenuus, profusor audax, decoctor
et conflator aeris alieni, deinde scabie ornatus
Gallica, vix quisquam te credet equitem.

Ha.

In istis quidem iam pridem excercitatus sum. Sed
unde sumptus?

Ne.

Mane; istuc ibam. Est tibi patrimonium?

Ha.

Perpusillum.

Ne.

Postquam apud multos confirmata fuerit nobilitatis
opinio, facile reperies fatuos, qui tibi credant;

Ne.

Als je geen goed dobbelaar bent, geen flink kaartspeler, geen
schandelijke meisjesgek, geen fameus drinker, geen brutaal verkwister,
geen bankroetier en geen schuldenmaker, als je niet behebt bent met de
zoogenaamde Gallische schurft,² zal niemand je voor een man van adel
houden.

Ha.

In dat alles heb ik me al lang geoefend. Maar waar moet het geld van
daan komen?

Ne.

Kalm! daar wilde ik net op komen. Heb-je geld van je vader geërfd?

Ha.

Een klein beetje.

Ne.

Wanneer nu bij velen de dunk omtrent je adel gevestigd is, dan zul-je
licht gekken vinden die geloof slaan aan je beweringen. Sommigen

² Erasmus bedoelt de syphilis die toen haar intrede in Europa had gedaan en o.a. ook door den invloed der publieke badstoven, onrustbarende uitbreiding had gekregen, zoodat de badgelegenheden dan ook weldra, als erkende brandpunten der besmetting, op order der overheidspersonen, verboden werden.

quosdam etiam pudebit negare, quidam metuent. Iam ut ludas creditores, mille sunt artes.

Ha.

Earum quidem rudis non sum. Sed tandem urgebunt, ubi perspexerint nihil esse nisi verba.

Ne.

Imo nulla est commodior ad regnum via, quam debere quamplurimis.

Ha.

Qui sic?

Ne.

Primum creditor observat te non aliter quam obligatus magno beneficio, vereturque ne quam praebeat ansam amittendae pecuniae. Servos nemo magis habet obnoxios, quam debitor suos creditores; quibus si quid aliquando reddas, gratius est, quam si

zullen zich schamen neen te zeggen, sommigen zelfs zullen bang zijn dit te doen. Om je schuldeischers bij den neus te nemen zijn er allerlei kunstjes.

Ha.

Daar ben ik al redelijk bedreven in. Maar eindelijk zullen ze 't mij toch te benauwd maken, als ze bemerken dat ik hen alleen maar met mooie woorden paai.

Ne.

Integendeel, daar is geen gemakkelijker weg om te heerschen dan juist aan zooveel mogelijk menschen iets schuldig te wezen.

Ha.

Hoe dat zoo?

Ne.

Wel, vooreerst beschouwt de schuldeischer het zóó, alsof hij door een groote verplichting aan u verbonden was en is hij bang een aanleiding te geven tot 't verlies van zijn geld. Iemands dienaren kunnen niet enger aan hem verknocht zijn, dan de schuldeischers aan hunne schuldenaars. Als men hun van tijd tot tijd eens wat terugbetaalt, dan is dat nog meer

dono dones.

Ha.

Animadverti.

Ne.

Illud tamen caveto, ne cum tenuibus habeas commercium. Nam hi ob parvulam summulam ingentes excitant tragoedias. Placabiliores sunt, quibus lautior est fortuna; cohibet illos pudor, lactat spes, deterret metus, norunt quid possint equites. Postremo, quum inundaverit aeris alieni magnitudo, fictis caussis alio demigra, atque inde rursus alio. Nec est, quod huius rei te pudeat. Nulli magis obaerati sunt, quam magni principes. Si quis rusticus urgeat, finge offensum improbitate animum. Interdum tamen aliquid reddito, verum nec totum, nec omnibus. Illud ubique curandum, ne cui suboleat, tibi prorsus exhaustos loculos. Semper ostenta.

welkom dan dat men geschenken geeft.

Ha.

Dat heb ik wel eens gemerkt.

Ne.

Maar pas hierop, dat ge u onderwijl niet met arme drommels inlaat. Want deze maken dikwijls om een onbeduidend sommetje geld een groot kabaal. Meer handelbaar zijn menschen die goed geld om handen hebben. Hen weerhoudt hun schaamtegevoel, de hoop doet hen leven, de vrees schrikt hen af: zij weten wat adellijke heeren soms vermogen. Ten slotte, wanneer de schuldenlast u overstelpt, dan moet ge onder allerlei voorwendsels elders heen verhuizen en dan vervolgens wéér ergens anders heen. Er is geen reden om je daarvoor te schamen. Niemand is meer met schulden beladen dan juist de vorsten. Als een boer u het vuur wat na aan de schenen legt, doe 't dan voorkomen alsof je door zijn onbeschaamdheid diep beleedigd bent. Geef evenwel zoo nu en dan eens wat terug, maar niet de geheele som en ook niet aan allen. Daarvoor moet gij overal en altijd zorgen dat niemand 't in den neus krijgt, dat je kas geheel leeg is. Je moet altijd grootdoen.

Ha.

Quid ostendet qui non habet?

Ne.

Si quid amicus apud te deposuit, ostenta pro tuo; sed artem dissimula, cura ut casus videatur. In hunc usum interdum sumito pecuniam commodato, quam mox reddas. Ex loculo nummis aereis distento profer aureos duos ibi sepositos. Cetera ex te ipso coniiicito.

Ha.

Intelligo. At tandem obruar oportet aere alieno.

Ne.

Scis quantum apud nos liceat equitibus.

Ha.

Hoe kan iemand groot-doen die niets heeft?

Ne.

Als een vriend je tijdelijk iets van waarde heeft toevertrouwd, dan moet je 't doen voorkomen alsof 't van je zelf is. Maar je moet alle gekunsteldheid vermijden: 't moet alles als bij toeval gaan. Neem daartoe soms eens wat geld op, met 't plan om 't heel spoedig terug te geven. Bewaar in je beurs, die uitpuilt van kopergeld, twee goudstukken en haal er die zoo nu en dan eens uit. En meer dergelijke verzinsels moet je zelf maar bedenken.

Ha.

Dat snap ik. Maar ik moet dan toch eindelijk wel tot over de ooren in de schuld zitten.

Ne.

*You know what knights can do with us.*³

³ Erasmus, '[The False Knight](#)' in: *The Colloquies of Erasmus*, II 187.

Ha.

Nihil non, et quidem impune.

Ne.

Ergo famulos ale non segnes, aut etiam sanguine propinquos, qui alioqui forent alendi. Occurret negotiator quem obvium spolient. Reperient aliquid in diversoriis, aut in aedibus, aut in navibus incustoditum. Tenes? Meminerint non frustra datos homini digitos.

Ha.

Siquidem tuto.

Ne.

Cura ut habeas pulchre vestitos, cum insignibus. Committe literas ficticias ad summates. Si quid clam sustulerint, nullus audebit illos insimulare: etiamsi quid suspicentur, timebunt equitem dominum: sin vi praedam extorserint, bellum vocabitur. His progymnasmatibus ad bellum praeluditur.

Ha.

They do just what they please, and there's is no Redress.

Ne.

Houd daarom geen luië, onverschillige, onhandige bedienden of neem anders bloedverwanten bij je, die je tòch den kost zoudt moeten geven. Ze zullen wel eens een koopman tegenkomen dien ze kunnen berooven. Ze zullen wel eens wat vinden in herbergen, of in een huis, of in een schip, iets dat onbewaakt ligt. Vat-je? Ze moeten er aan denken dat de mensch niet te vergeefs vingers gekregen heeft.

Ha.

Als 't ten minste op een veilige manier kan gebeuren.

Ne.

Je moet je bedienden netjes gekleed doen gaan, vooral met onderscheidingsteekens. Geef hun valsche brieven aan hooge personages in handen. Als ze dan eens iets hebben weggenomen en betrapt worden, zal niemand hen durven beschuldigen. Ook al vermoedt men iets, dan zal men toch bang zijn voor hun meester die van adel is. En wanneer ze gewelddadig een buit hebben veroverd dan heet dat: oorlogsrecht. Zulke vóór-oefeningen vormen het voorspel van

Ha.

O felix consilium!

Ne.

Iam illud equestre dogma semper erit tuendum, Ius fasque esse equiti, plebeium viatorem exonerare pecunia. Quid enim indignius, quam ignobilem negotiatorem abundare nummis, quum interim eques non habeat, quod impendat scortis et aleae? Fac semper te adiungas magnatibus, vel ingeras potius: ne quid pudeat, perfricanda frons est, sed praesertim hospitibus: eoque praestat in celebri quopiam loco vitam agere, puta in thermis, frequentibus diversoriis.

Ha.

Istuc ipsum erat in animo.

Ne.

Heic saepenumero fortuna praedam obiicit.

den oorlog.

Ha.

Dat is een goede raad!

Ne.

Verder moet ge steeds dezen stelregel van den adel handhaven: het is zijn recht den reiziger van burger-afkomst van zijn geld te ontlasten. Wat toch moet grooter verontwaardiging wekken, dan dat een koopman niet van adel, overvloed van geld heeft, terwijl intusschen een ridder geen cent heeft om aan de vrouwen en het spel uit te geven? Voeg je steeds bij de grooten of liever dring u bij hen in. Met een stalen gezicht, zonder blikken of blozen. Maar vooral bij vreemden. En daarom is 't ook verkieslijk dat ge u ophoudt in een nog al drukke stad, bijv. in badplaatsen, in druk bezochte herbergen.

Ha.

Dat was ik juist van plan.

Ne.

In zulke plaatsen biedt 't geluk nog al eens vaak een kansje.

Ha.

Qui? rogo.

Ne.

Puta, hic aut ille reliquit crumenam, aut oblitus reliquit clavim in sera promptuarii. Cetera tenes.

Ha.

At --

Ne.

Quid metuis? de sic culto, de tam magnifice loquente, de equite ab aurea rupe, quis audebit suspicari? Et si quis forte tam improbus extiterit, quis erit tam audax, ut te appellet? Interim suspicio derivabitur in aliquem hospitum, qui pridie discesserint. Turbabuntur famulitia cum pandocheo. Tu tranquillus tuam personam agito. Hoc si accident homini modesto cordatoque, silebit, ne simul cum damno lucrifaciat pudorem, qui rem suam indiligenter servaverit.

Ha.

Hoe, bijvoorbeeld?

Ne.

Wel, de een of ander heeft zijn beurs laten liggen, of heeft bij vergissing den sleutel in 't slot van zijn lâ laten steken. Nu, de rest vat je wel.

Ha.

Maar...?

Ne.

Waarvoor ben je bang? Wie zou eenig kwaad vermoeden durven koesteren tegen zoo'n beschaafd man, tegen iemand die altijd den mond vol heeft van zulke groote dingen, tegen den "Ridder van de Gulden Rots?" En zoo er al zoo'n onbeschaamde rekel gevonden werd, wie zou dan nog zoo driest zijn om u voor 't gerecht te dagen? Intusschen wordt de verdenking afgeleid op één van de gasten die gisteren zijn vertrokken. De bedienden en de herbergier zullen in rep en roer gebracht worden. Doch ga gij maar rustig uw gang. Als zoo iets aan een bescheiden en flink man overkomt, zal hij zijn mond houden, om niet tegelijk met zijn geldelijk verlies ook nog tot zijn schande bekend te doen worden, dat hij zóó nalatig op zijn zaken is.

Ha.

Non absurde dicis; nam nosti opinor, Comitem a vulture albo.

Ne.

Quidni?

Ha.

Apud hunc diversatus est, ut accepi, Hispanus quidam, specie cultuque sane quam liberali. Is abstulit florenos sexcentos: nec unquam Comes ausus est queri. Tanta erat hominis maiestas.

Ne.

Habes exemplum. E famulis tuis interdum aliquem emandes, in bellum scilicet. Is, spoliatis templis aut monasteriis quibuslibet, redibit onustus praeda bello parata.

Ha.

Wat je daar zegt is nog zoo gek niet. Je kent denk ik wel den Graaf van den Witten Gier?

Ne.

Zou ik hem niet kennen?

Ha.

Bij hem had eens zijn intrek genomen, naar ik me heb laten vertellen, een zekere Spanjaard, een man van een net uiterlijk en echt fijne beschaving. Deze kaapte zeshonderd gulden; maar de graaf heeft nooit durven klagen. Zóó respectabel zag de man er uit.

Ne.

Nu, daar heb-je een voorbeeld. Tusschen-beiden moet je eens één van je bedienden de wijde wereld inzenden; ten oorlog natuurlijk. Deze zal terugkeeren, beladen met buit in den krijg gemaakt, na kerken geplunderd en kloosters beroofd te hebben.

Ha.

Ha.

Hoc quidem est tutissimum.

Ne.

Est et alia ratio conflandae pecuniae.

Ha.

Narra, obsecro.

Ne.

In bene nummatis finge causas irarum, praesertim in monachos aut sacerdotes, qui nunc apud omnes fere summa laborant invidia. Alius irriserit aut conspuerit clypeum tuum, alius parum honorifice de te sit loquutus, alius scripserit aliquid, quod in calumniam detorqueri valeat. His per feciales tuos ἄσπονδον πόλεμον denuntia. Sparge minas atroces, excidia, exitia, πανωλεθρίας meras: territi venient ad componendam litem. Ibi fac magno aestimes tuam dignitatem, hoc est, iniquum petas, ut aequum feras. Si postules tria millia, pudebit minus offerre, quam ducentos aureos.

Dat is zeker een hoogst veilige manier.

Ne.

Daar is nog een andere manier om geld bij elkaar te krijgen.

Ha.

Zeg op, alsjeblieft.

Ne.

Verzin voorwendsels om boos te worden tegen mensen die goed in hun contanten zitten, vooral tegen monniken of priesters, die nu zoowat bij iedereen in een kwaden naam staan. Deze heeft om uw wapenschild gelachen of er op gespuwd: gene heeft iets geschreven wat wel tot laster kan worden verdraaid. Aan zulke mensen moet ge een oorlog op leven en dood verklaren. Laat gruwelijke bedreigingen hooren, uitroeiing, moord en doodslag, louter algeheele verdelging. Vol schrik en angst zullen ze dan tot u komen om den strijd bij te leggen. Houd dan uw waardigheid hoog, dat wil zeggen: overvraag goed, dan krijgt ge wat ge hebben wilt. Als je drieduizend goudstukken vraagt, dan schamen ze er zich voor om minder dan tweehonderd aan te bieden.

Ha.

Ha.

Aliis minitabor leges.

Ne.

Istud propius quidem accedit ad sycophanticam; sed tamen iuvat et hoc in partem. Sed heus, Harpale, pene exciderat, quod dictum in primis oportuit; puella quaequam bene dotata in matrimonii nassam illaqueanda est. Habes apud te philtrum, iuvenis es, candidulus es, lepidus nugator es, rides blandum. Sparge, te magnis promissis ascitum in aulam Caesaris. Amant puellae satrapis nubere.

Ha.

Novi quibus hoc bene cesserit. Ceterum quid si fucus tandem erumpat, et insiliant undique creditores? Irridebor personatus eques. Nam id apud istos turpius est, quam si templum sacrilegio spolies.

Ne.

Heic oportet meminisse perfrictae frontis. Illud in

Anders zal ik dreigen hen gerechtelijk te vervolgen.

Ne.

Dat gaat al weer wat meer op chantage gelijken; doch 't kan ook soms te pas komen. Maar zeg eens Harpalus, daar was me bijna ontgaan wat ik eigenlijk wel in de allereerste plaats had mogen zeggen; je moet 't een of ander meisje dat een aardigen spaarpot heeft in 't huwelijksnet zien te verstrikken. Je hebt een toovermiddel in je bezit, je bent jong, je ziet er niet onknop uit, je bent een aardige grappenmaker, je kunt aanstekelijk lachen. Strooi 't gerucht rond, dat je onder mooie beloften naar 't hof van den keizer bent geroepen. Meisjes houden er wel van heeren van het hof te trouwen.

Ha.

Ik ken er, aan wie dat voortreffelijk gelukt is. Maar als 't bedrog nu eindelijk eens uitlekt en van alle kanten de schuldeischers op me afspringen? Dan zal iedereen den ontmaskerden ridder uitlachen. Want zoo'n komedie vinden ze erger dan wanneer men tempelroof pleegt.

Ne.

Dan is juist 't oogenblik gekomen om te denken aan 't stalen gezicht. En dat te meer omdat nooit ter wereld brutaliteit meer in de plaats van wijs

primis, quod nullis unquam temporibus magis licuit audacia pro sapientia uti, quam hodie.

Comminiscendum est aliquid quod excuses. Deinde nunquam deerunt candidi, qui faveant tuae fabulae; nonnulli civiliores dissimulabunt intellectum fucum. Postremo, si nihil aliud, profugiendum est aliquo in bellum, in tumultum. Quemadmodum *χλόζει θάλασσα πάντα τῶν ἀνθρώπων κακά*, ita bellum operit omnium scelerum sentinam. Nec enim habetur hodie bonus belli dux, nisi tali tirocinio praeparatus accesserit. Hoc erit extremum asylum, si cuncta fefellerint. Verum omnis movendus erit tibi lapis, ne huc veniatur. Vide ne te securitas opprimat; oppidula minuta fuge, in quibus ne pedere quidem licet, ni populus sciat: in magnis ac frequentibus civitatibus plus est licentiae, nisi si qua sit Massiliae similis. Dissimulanter expiscare, quid quisque de te loquatur. Ubi senseris huiusmodi voces increbescere: Quid agit? cur heic tot annos moratur? cur non revisit patriam? cur negligit arces suas? unde ducit imagines? unde tantae profusionis facultates? hoc genus, inquam, voces, ubi coeperint magis ac magis

beleid is getreden, dan tegenwoordig. Dan moet je maar de een of andere uitvlucht verzinnen. Verder zullen er altijd eenvoudige zielen gevonden worden die uw historietje gelooven; anderen zullen uit burgerlijke beleefdheid doen net alsof zij 't bedrog dat ze doorzien hebben, niet hebben bemerkt. En ten slotte, als er geen ander redmiddel is, dan maar naar elders toevlucht genomen, in een oorlog, in 't krijgsgewoel. Zooals Euripides zegt dat de zee alle ongerechtigheden der menschen afwascht, zoo bedekt ook de oorlog al het grondsoep en uitvaagsel van alle schurkerijen. Niemand wordt tegenwoordig voor een goed officier in den oorlog gehouden, als hij er niet toe gekomen is na een voorbereiding in zulk een recrutenschool. Dat is dus uw uiterste redmiddel wanneer alles verkeerd loopt. Maar ge moet den ondersten steen boven keeren dat 't niet zoo ver komt. Laat je vooral niet door zorgeloosheid foppen. Ontwijk kleine stadjes, waar je geen vinger in de asch kunt steken of de wereld weet 't. In groote en drukke steden heb je meer vrijheid of — ze moesten soms zijn als Marseille, waar alles zoo uiterst stijf en eerbaar toegaat. Tracht dus ongemerkt uittevischen wat men van u zegt. Wanneer je merkt dat men zoo in dezen zin over je praat: "Wat doet hij toch; waarom blijft hij zoo lang hier; waarom gaat hij niet terug naar zijn land? Waarom laat hij zijn kasteel in den steek? Uit welke familie stamt hij toch? Waar haalt hij toch 't geld vandaan voor zijn groote verteringen?" — wanneer dergelijke praatjes

gliscere, tum mature tibi de migrando cogitandum est, sed sit fuga leonina, non leporina. Adsimula, te vocari in aulam Caesaris ad res magnas, brevi adfuturum cum exercitu. Non audebunt in absentem hiscere quibus est quod nolint amittere. Sed in primis tibi censeo cavendum genus istud hominum poëticum, irritabile nigrumque. Illinunt chartis, si quid illos habet male: subitoque per orbem spargitur quidquid illeverint.

Ha.

Dispeream, ni mihi vehementer placet tuum consilium. Efficiam, ut intelligas te nactum docile ingenium et iuvenem minime ingratum. Equum, quem primum te dignum nactus in pascuis fuero, tibi dono mittam.

Ne.

Nunc superest, ut quod pollicitus es, vicissim praestes. Quid est, cur tantopere affectes falsam

langzamerhand beginnen te loopen, dan moet je er intijds op bedacht zijn om de plaat te poetsen: maar 't moet de retraite van een leeuw zijn, niet een hazenvlucht. Wend vóór: dat je voor groote dingen geroepen wordt naar 't keizerlijk hof, dat je binnenkort met een compagnie soldaten zult terugkomen. In je afwezigheid zullen ze niet tegen je durven kikken, omdat ze bang zijn te verliezen wat ze van je te eischen hebben. Maar vooral geloof ik, dat je op je hoede moet zijn tegen dat slag van menschen dat 't hoofd vol heeft van dichterlijke plannen, lichtgeraakt volkje. Als iets hun niet bevalt, smeren ze dadelijk papier vol en wat ze hebben opgeklad gaat terstond de wereld door.

Ha.

'k Mag doodvallen zoo je raad mij niet bij uitstek aannemelijk voorkomt. 'k Beloof je: ik zal maken dat je in mij een leerzaam scholier en een niet ondankbaar jongmensch vindt. Het eerste het beste paard dat ik in mijn weiden vind en dat waard is je te dragen, zal ik je ten geschenke zenden.

Ne.

Nu moet je op jouw beurt ook doen wat je begonnen bent mij te beloven. Waarom heb je zoo'n bijzonderen trek om den edelman te spelen als je 't niet bent?

opinionem nobilitatis?

Ha.

Nullam aliam ob causam, nisi quod his omnia licent impune. An hoc tibi leve videtur momentum?

Ne.

Ut pessime cedat, mors una debetur naturae, etiamsi vixisses in Carthusia. Et levius moriuntur in rota, quam qui moriuntur calculo, podagra aut paralyti. Nam militare est credere, nihil hominis superesse post mortem, praeter cadaver.

Ha.

Sic opinor.

Ha.

Om geen andere reden dan omdat adellijke heeren alles ongestraft mogen doen wat ze maar willen. Vind-je dat zoo'n kleinigheid?

Ne.

Al loopt 't verkeerd uit, we zijn allen onzen tol aan de natuur door den dood verschuldigd, al leefde men ook in een Karthuizerklooster. En men sterft gemakkelijker op 't rad, dan aan 't graveel, aan jicht of aan een beroerte. Een goed soldaat moet gelooven dat er van den mensch na den dood niets overblijft, behalve zijn lijk.

Ha.

Daar ben ik het ook mee eens.